

KICHIK BIZNES INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA MONETAR INSTITUTLARNING ROLI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10555761>

Abdunazarov Zohidjon Zokirovich

O'zbekiston Respublikasi

Bank Moliya Akademiyasi

Iqtisodiyotni monetar tartibga solish 23-28 guruh talabasi

O'roqov Sanjar Sobirovich

O'zbekiston Respublikasi

Bank Moliya Akademiyasi

Davlat moliyaviy nazorati va auditi 23-20 guruhi talabasi

Annotatsiya.

Maqolada kichik biznes infratuzilmasi, va uning barqaror rivojlanishida kreditlar va banklar tomonidan yaratilgan boshqa imkoniyatlar xususida so'z boradi. Shuningdek, asosiy masala kichik biznes infratuzilmasini rivojlantirishda monetar institutlarning roli haqida tavsiyalar va takliflar berilgan.

Kalit so'zlar

Biznes, infratuzilma, monetar institut, tadbirkorlik, innovatsion faoliyat, raqobat, pul, bozor.

Аннотация

В статье говорится об инфраструктуре малого бизнеса и других возможностях, создаваемых банками и кредитами для его устойчивого развития. Также основным вопросом является роль монетарных институтов в развитии инфраструктуры малого бизнеса.

Ключевые слова

Бизнес, инфраструктура, валютный институт, предпринимательство, инновационная деятельность, конкуренция, деньги, рынок.

Summary

The article talks about small business infrastructure and other opportunities created by banks and loans for its sustainable development. Also, the main issue is the role of monetary institutions in the development of small business infrastructure.

Key words

Business, infrastructure, monetary institution, entrepreneurship, innovative activity, competition, money, market.

Kirish. Bugungi kunda kichik va xususiy tadbirkorlik iqtisodiyotda hal qiluvchi o'rin egallab, bozorni zarur tovar va xizmatlar bilan to'ldirish, aholi daromadlari va farovonligini oshirishning asosiy manbai, bandlik muammolarini hal etishning eng muhim omiliga aylandi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik mehnatni qo'llash sohasi va aholining muhim qismi uchun daromad manbai. Bu mehnat bozorining eng moslashuvchan qismi bo'lib, moslashuvchan ish soatlariga ega bo'lishni xohlaydigan tajribasiz past malakali mehnat resurslarining asosiy qismini o'zlashtiradi. Ko'pincha faqat bu erda aholining ijtimoiy zaif qatlamlari ish topishlari mumkin: ayollar, birinchi marta ish qidirayotgan, past darajadagi ma'lumot va ish tajribasiga ega bo'lgan yoshlar [1].

Davlat ilm-fanni ta'lim sohasi va biznes bilan bog'laydigan va ilmiy-tadqiqot ishlari natijalarini tijoratlashtirishning soddalashtirilgan jarayonini nazarda tutuvchi milliy innovatsion tizimni shakllantirish zarurligini tushunadi. Innovatsiyalarni yaratish zanjirlari, jumladan, ilmiy-tadqiqot va ishlanmalar sektori (Research and Development, R&D) rivojlangan mamlakatlarda mavjud. Global raqobatning yangi modelida kompaniyalar uchun intellektual mulkdan muqobil daromad manbalari sifatida nomoddiy aktivlarning ahamiyati ortib bormoqda[2]. Jahon raqobatbardoshligida ustunlik qilayotgan rivojlangan mamlakatlar mahalliy kompaniyalarni faol qo'llab-quvvatlaydi va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash uchun samarali sharoitlarni yaratadi.

Tahlil va natijalar. Innovatsiya va intellektual kapital o'rtasidagi bog'liqlik innovatsion mahsulot tannarxi nafaqat moddiy, balki intellektual komponent bilan ham belgilanishida namoyon bo'ladi. Amaliyot shuni ko'rsatadiki, fuqaro va jamiyat manfaatlari muvozanatini ta'minlaydigan eng maqbul mexanizm - bu intellektual faoliyat natijasi mazmunini ochib berish evaziga davlat uni himoya qilish funksiyalarini o'z zimmasiga oladigan mexanizmdir. intellektual mulk infratuzilma atamasi murakkab ma'noga ega. Innovatsion infratuzilma - bu innovatsion faoliyatni rag'batlantirishga, shu jumladan innovatsion mahsulotlarni yaratish va sotish bo'yicha xizmatlar ko'rsatishga yordam beradigan innovatsion faoliyat sub'ektlari va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash institutlari majmui[3]. Mamlakatimizda kichik biznes uchun tadqiqotga bo'lgan talab ortib borayotganini hisobga olgan holda, barcha turdagi innovatsiyalarni yaratishga qodir bo'lgan monetar institutlarni yaratish kerak.

Monetar institutlar - Yevropa Markaziy banki ta'rifiga ko'ra, markaziy banklar, Hamjamiyat qonunida belgilangan rezident kredit tashkilotlari va biznesi omonatlarni qabul qilish yoki depozitlarni o'rnini bosuvchi boshqa rezident moliya institutlari sifatida belgilanadi. Monetar institutlardan tashqari boshqa tashkilotlar

va o'z hisobidan (hech bo'lmaganda iqtisodiy jihatdan) kreditlar berish va yoki qimmatli qog'ozlarga investitsiyalarni amalga oshirish. Pul bozori fondlari ham monetar institutlar sifatida tasniflanadi.

Monetar institutlar o'sishi kamaygan mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanishiga ko'maklashishda juda foydali rol o'ynadi. Ushbu pul institutlariga odatda markaziy banklar, tijorat banklari, valyuta kengashlari, kooperativ banklari, rivojlanish banklari va ijara-sotib oluvchi moliya kompaniyalari kiradi. Ushbu muassasalar odatda tashkil etilgan va ularni "qarz sotuvchilari" deb hisoblash mumkin. Markaziy bank mamlakat moliyaviy barqarorligining asosiy tayanchi sifatida kamaygan mamlakatlarda turli muhim vazifalarni bajaradi. Tijorat banklari odatda omonatlarni qabul qiladi va kreditga layoqatli qarz oluvchilarga, asosan, savdo, sanoat va transportni moliyalashtirish uchun qarz beradi. Shu tarzda tijorat banklari moliyaviy profitsitlarni safarbar qiladi va ularni real kapitalni shakllantirish uchun iqtisodiyotning turli tarmoqlariga ajratadi.

Kooperativ banklar odatda qishloq xo'jaligi sohasida ishlaydi. Ularning asosiy maqsadi qishloq xo'jaligining kreditga bo'lgan ehtiyojlarini qondirish va uyushmagan qishloq sektorini uyushgan pul bozoriga jalb qilishdir[4]. Qishloq pul bozori odatda mahalliy bankirlar, uy egalari, savdogarlar, qishloq pul qarzdorlari, lombardlar, do'kondorlar va boshqalar kabi juda ko'p turli xil agentliklardan iborat. Uy egalari savdogarlar bilan bir qatorda pul beruvchilar ham bo'lishi mumkin bo'lgan muassasalar. Monetar institutlar odatda an'anaviy bank amaliyoti bilan shug'ullanmasdan iqtisodiy rivojlanishga yordam beradigan moliyaviy agentliklardan iborat.

Ilm-fan va ishlab chiqarish o'rtasidagi oraliq aloqani tashkil etish sohasi, kichik innovatsion korxonalar - innovatsion infratuzilmani - innovatsion (innovatsion-texnologik) markazlarni, texnoparklarni, shuningdek, o'z zimmasiga olgan kichik innovatsion korxonalarni yaratish va rivojlantirish. ilmiy ishlanmalarni bozorda sotish uchun tayyor mahsulotga olib kelish.

Shu bilan birga, yagona axborot makonini rivojlantirishning zamonaviy tendentsiyalari, innovatsion jarayonlar talablari, dasturiy-maqсадli rejalashtirish va modernizatsiya siyosatini hisobga olgan holda ushbu monetar institutlar tizimning tarmoqlararo salohiyati to'liq amalga oshirilmagan. Kontseptsiyani tadqiq qilish va ishlab chiqishning murakkabligi uning ma'muriy jarayonlarni boshqarishning zamonaviy texnologiyalari va tashkilotlar faoliyatining qiymat parametrlari: pul, iqtisodiy, ijtimoiy, marketing, ekologik va boshqalar bilan kommunikativ o'zaro ta'siri orqali ta'minlanishi kutilmoqda.

Mavzu sohasidagi asosiy muammolardan biri bu kichik innovatsion korxonalar faoliyati uchun keng ko'lamli ilmiy-tadqiqot ishlarini olib borish imkonini beruvchi fond yoki keng "donorlar" bazasiga ega bo'lgan institutsional kanallarning yo'qligi. Kichik biznes innovatsion faoliyatini boshqarishni tashkil etish davlat organlari tomonidan kichik korxonalarining raqobatbardosh salohiyatini oshirishga qaratilgan innovatsion konsepsiyalar va rivojlanish dasturlari shaklida innovatsion siyosatni amalga oshirish, innovatsiyalarni joriy etish uchun xususiy investorlarni jalb qilish orqali muvofiqlashtiriladi; innovatsion faoliyatni rag'batlantirish uchun qulay sharoitlar yaratishdan iborat.

Innovatsion sohadagi iqtisodiy munosabatlar muammolari uzoq muddat va ayniqsa, unga investitsiya qilishning yuqori xavfi - sotib olish va sotishga asoslangan munosabatlar - iqtisodiy foyda bilan bog'liq. Venchur kapitali firmalari ma'lum bir innovatsiyaga sarmoya kiritishning yuqori xavfini bartaraf etish usullaridir[5]. Yechilishi kerak bo'lgan muhim muammo bu to'g'ridan-to'g'ri davlat investitsiyalari - maqsadli dasturlarni, investitsiya va innovatsion loyihalarni federal yoki mintaqaviy byudjetdan moliyalashtirish. Davlat xarajatlari har doim federal va mintaqaviy byudjetlarning hajmi bilan cheklanadi.

Xulosa. Ushbu davrda davlat organlarining asosiy vazifalari o'z-o'zini ish bilan ta'minlashning turli shakllarini rivojlantirish va mehnat faoliyatini rag'batlantirishdan iborat. Davlat iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy sharoitlar va monetar institutlarni yaratish kerak. Ayni paytda kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Kichik biznesni rivojlanishi bilan ilg'or iqtisodiyotning yanada samarali faoliyat ko'rsatishiga xizmat qiluvchi monetar institutlar yaratilmoqda. Buning natijasida, ilg'or iqtisodiyot raqobat muhitini yaratadi, qo'shimcha ish o'rinlari yaratilishiga olib keladi va bu ishsizlikni kamaytiradi, iste'mol sektorini kengaytiradi, barcha darajadagi ijtimoiy keskinlikni pasaytiradi. Shunday qilib, kichik biznesni rivojlantirmasdan, qo'llab-quvvatlamasdan va faollashtirmasdan turib, mamlakat iqtisodiyotining to'liq va to'g'ri ishlashi mumkin emas. Bozor mexanizmlarining to'g'ri faoliyat ko'rsatishi uchun kichik biznes faoliyatini takomillashtirish davlat iqtisodiy siyosatining muhim yo'nalishlaridan biridir. Binobarin, buning uchun majburiy shart-sharoitlar yaratish ijro va davlat hokimiyati organlari siyosatining asosiy maqsadi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Xodiyev B.Yu., Qosimova M.S., Samadov A.N. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik. T.: TDIU, 2010.
2. Samadov A.N., Ostanaqulova G.N. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik. T.: Moliya-iqtisod, 2008.
3. Qosimova M.S., Yusupov M.A., Yergashxodjayeva Sh.J. Marketing. – T.: TDIU -2010.
4. Yusupov M.A., Yergashxodjayeva Sh.J. Tadbirkorlik asoslari. – T.: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi, 2005.
5. Qosimova M.S., Yusupov M.A., Shodibekova D., Samadov A.N. Kichik biznesni boshqarish– T.: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasi, 2005.